

ПЕДАГОГИКА ИЛИМДЕРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCE

Төрөбаева Д.К., Шакабаева С.А., Мамасеит кызы Дж.

**БОЛОЧОК МЕДАЙЫМДАРГА АЯЛДАРДЫН КОШ БОЙЛУУЛУГУН
АНЫКТООНУН ЖОЛДОРУН ҮЙРӨТҮҮДӨ ИНТЕРАКТИВДҮҮ УСУЛДАРДЫ
КОЛДОНУУ**

Төрөбаева Д.К., Шакабаева С.А., Мамасеит кызы Дж.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ
МЕДСЕСТЕР В ДИАГНОСТИКЕ БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН**

D.K. Torobaeva, S.A. Shakabaeva, Mamaseit kyzu Dzh.

**THE USE OF INTERACTIVE METHODS FOR TEACHING FUTURE NURSES
IN THE DIAGNOSIS OF PREGNANT WOMEN**

УДК: 614.25:373.9

Бул макалада болочок медайымдарга аялдардын кош бойлуулугун аныктоо жолдорун окутуу үйрөтүүдө интерактивдүү усулдарды колдонуунун өзгөчөлүктөрү жөнүндө сөз болот. Медициналык колледждерде окуган медайымдар үчүн өз кесибин сүйүү, бейтаптын психологиясын баалай билүү, этика, диантология, субординацияны сактоо, көндүм, билгичтиктер өтө зарыл компетенциялар болуп саналат. Интерактивдүү усулдарды колдонууда, өз оюн эркин айтуу, башкаларды уга, сыйлай, баалай билүү компетенциялары калыптанат жана аз убакытта көптү үйрөнүшөт.

Негизги сөздөр: интерактив, күмөндүү белгилер, ишенимдүү белгилер, терс адаттары, төрөт.

В этой статье рассмотрены особенности использование интерактивных методов для обучения будущих медсестер в диагностике беременных женщин. Для студентов медицинского колледжа важно любовь к своей профессии, умение оценивать психологию пациента, соблюдение этики, деонтологии, субординации, владение навыками, которые являются важной частью компетенции. Используя интерактивные методы у студентов формируются такие важные компетенции как научиться свободно мыслить, слушать, уважать других и за короткое время они могут научиться многому.

Ключевые слова: интерактив, сомнительные признаки, вероятные признаки, вредные привычки, роды.

In this article the peculiarities of using of interactive methods for teaching future nurses in the diagnosis of pregnant women. For students of the medical College, it is important to love your profession, the ability to assess the psychology of the patient, the ethics, deontology, subordination, mastery of skills, which are an important part of competence. Using interactive methods the students form such an important competence as to be able to think, to listen, to respect others and in a short time they can learn a lot.

Key words: interactive, doubtful signs, probable signs, bad habits, baby.

Маалымат технологиясы өнүккөн шартта билим берүү болочок адис ээсин өз кесибин өздөштүрүүгө зарыл болгон билимдер, көндүмдөр жана билгич-

тиктер менен куралдандыруу үчүн, үзгүлтүксүз билим алуу, өз алдынча окуп-үйрөнүү жана өз алдынча билим алуу мүмкүнчүлүгүн камсыздаган даярдыктарды күчтөнтүү, керектүү каражаттар (окуу куралдары ж.б.) менен камсыздоо зарылдыгын жаратып олтурат. Болочок медайымдардын кесиптик компетенцияларын калыптандырууда төмөндөгү терапия, хирургия, медайым ишинин негиздери, акушердик иш, анатомия жана башка дисциплиналар окутулат. Окулуучу дисциплиналарга интерактивдүү ыкмаларды колдонууда оң натыйжа береери бышык. Интерактивдик усулдун «ББКБ» стратегиясынын жупта иштөөсүндө (ар бир мүчөсү окуганды, экинчисине презентациялайт) ар бир студент бир эле убакта докладчынын да, угуучунун да ролун аткараары аныкталды.

Медайымдардын ишмердүүлүгүндөгү милдеттеринин бири катары кош бойлуу аялды изилдөө кирет. Баарынан мурда кош бойлуу экендиги аныкталат, андан кийин кош бойлуулуктун мөөнөтү, төрөткө чейинки эс алуу убактысы аныкталуу менен болжолдуу төрөт мөөнөтү такталат.

Кош бойлуулукту аныктоодо көптөгөн изилдөөлөр жүргүзүлөт:

I. Кош бойлууну сурамжылоо (анамнез) – бул адатта атайын план боюнча жүргүзүлөт да алынган маалыматтар кош бойлуунун картасына же төрөт тарыхнамасына жазылат.

– Паспорттун негизиндеги маалыматтар тактап айтканда, аты, теги, жашы, иштеген жери, кесиби жана дареги такталат. Жашы жөнүндө сурамжылоо чоң мааниге ээ, анткени 30 жаштан жогорку жаштагы аялдарда кош бойлуулук көбүнчө кош бойлуулуктун жана төрөттүн татаалданууларын пайда кылат.

– Аялдын медициналык жардамга кайрылышына түрткү болгон себептер: – айыздын токтошу, көңүл айнуу, кусуу, даам татуу табитинин өзгөрүүсү, жыныс жолдорунан кан аралаш бөлүнүүлөргө ж.б.у.с. даттануулар менен кайрылуусу мүмкүн.

– Тукум куучулук жана мурда ооруган дарттарын (кызамык, сакоо ж.б. өнөкөт оорулары) жана терс адаттарын (вредные привычки) сурамжылоо.

– **Акушердик анамнез:** Айыздын кызматы, кайсыл жашында алгачкы айыздын келгендигин, айыздын түрүн, узактыгын, жоготкон кандын өлчөмүн, айыз келгенде оорунун бар жоктугун жана акыркы айыз качан болгондугун сурамжылоо.

– Аялдын төрөө кызматы, же акушердик таржымалы: Бул кош бойлуулук эсеби боюнча канчанчы, мурдагы кош бойлуулуктардын өтүшү жана алардын кандай аяктагандыгы такталат, М: төрөт мененби же бойдон түшүү, айына жетпей төрөө мененби ж.б. Мурдагы төрөттөгү татаалдануулардын бар же жок экендигин аныктайбыз.

– Жыныстык жашоосу качан башталгандыгы такталып, канча убакыт өткөндөн кийин бойго бүткөндүгүн (бойго болтурбоочу каражаттарды колдонбогондо), күйөсүнүн ден соолугуна тийиштүү суроолор такталат.

– Эмгек жана жашоо шарты такталат.

II. Кош бойлууну кароо – кош бойлуу аялды объективдүү кароодон өткөрүү. Терисинин түсү, жыныстык мүчөлөрүнүн, эмчек бездеринин туура өрчүүсүн, кан басымын өлчөө, өпкө жүрөгүн тынчоо ж.б. изилдөөлөрдү жүргүзүү менен коштолот.

III. Лабораториялык изилдөөлөрдү жүргүзүү: (заара, кан, заң ж.б. анализдерди тапшыруу).

Кош бойлуулуктун эрте мөөнөтүн аныктоо.

Кош бойлуулуктун эрте мөөнөтүндөгү аныктоо болжолдуу жана ишенимдүү белгилердин негизинде аныкталат.

Кош бойлуулуктун болжолдуу белгилери:

- кусуу көбүнчө эрте менен;
- бетинде, ичинин ак сызыкчасы боюнча, эмчек үрптөрүндө жана үрптүн тегерегинде сепкилдин пайда болушу;
- тамакка табитинин өзгөрүшү, ачуу тамактарды жана башка заттарды (мисалы: бор, ыш) самап эңсөөсү;
- көңүл айнуу;
- заара кылуусунун көбөйүүсү;
- башынын айлануусу;

– жыт сезүүнүн өзгөрүшү (атырларга, тамекин жытына жийиркенип, өтө жаман көрүү);

– нерв системасындагы өзгөрүүлөр: ачууланып кыжырдануу, уйку келүү, шалдыроо жана көңүлүнүн туруксуздугу.

Кош бойлуулуктун ишенимдүү белгилери: – айыздын келбей токтошу;

– көкүрөк безинин чоңоюшу, ууз сүтүнүн чыгышы;

– жатындын өлчөмүнүн, түрүнүн жана тыгыздыгынын өзгөрүшү;

– эмчек үрпүн сааганда уздун чыгышы;

– жатындын чоңоюшу.

Кош бойлуулуктун анык, даана белгилери: – ичинин чоңоюшу;

– күмөндүн – кыймылы. (Кош бойлуу аялды изилдеген адамга сезилиши);

– УЗИде көрүү;

– жүрөк кагуусунун угулушу;

– майда дене мүчөлөрүнүн кармалышы.

Медицина кызматкери канчалык эрте мөөнөттө кош бойлуулукту аныктаса, энесинин да баласынын да ден соолугуна ошончолук пайдалуу. Ошондуктан киндик эненин өз убагында, эрте, так диагноз коё билүүсү зарыл.

Мына ошондуктан, кош бойлуулуктун эрте мөөнөтүндө аныктоосу үчүн студенттерге жеткиликтүү кылып түшүндүрүү максатында интерактивдүү усулдун стратегияларын колдонгон тажрыйбабыз жөнүндө сөз кылабыз.

Мисалы: «Акушер» сабагында «Кош бойлуулукту аныктоо» деген темага ББКБ стратегиясын колдонуу максаттуу экенине ынандык. Сабактын биринчи бөлүгү «мээге чабуул жасоо». Мында студенттерди сабакка чакыруу жүрөт. Ал төмөндөгүдөй суроолор менен башталат.

1. Кош бойлууну сурамжылоо.

2. Маалымат топтоо [1,70].

3. Кош бойлуу аял эмнеге даттанышы мүмкүн жана негизги клиникалык белгилери кандай болушу мүмкүн? Студенттер өз ойлорун каалаган ыкмалар менен түшүндүрүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

Мисалы: ББКБ стратегиясын түзсө болот.

ББКБ стратегиясы төмөндөгүчө болот.

Билемин	Билгим келет	Билдим
<ul style="list-style-type: none"> – Кусуу, көңүл айнуу; – көңүлүнүн туруксуздугу; – ачууланып кыжырдануу; – бир нерсени жегиси келүүсү (м: кесек жана ж.б. нерселерди жегиси келүүсү); – айызынын токтошу; – уйкусуруо; – беттеринде тактардын пайда болуусу; – табитинин өзгөрүшү; – ичинин чоңоюшу; – ичинин кыймылдашы; 	<ul style="list-style-type: none"> – Кайсыл мезгилден баштап ымыркай кыймылдай баштагандыгын; – эмне үчүн кускандыгын; – тест салганда эки сызык эмненин таасири астында пайда болгонун; – эмне үчүн бетке дак түшөрүн? – ымыркайдын жүрөгү мүнөтүнө канча жолу согот жана кайсыл жумадан баштап угула баштаганын; 	<ul style="list-style-type: none"> – Туңгуч төрөгөндөр 20-жумادا, төрөгөн аялдар 18-жумادا. – кош бойлуу аялдын организмине ХГ көбөйүп, биологиялык тест кылганда эки сызык пайда болот. 120-140 жолу мүнөтүнө согот. – көкүрөк безинин чоңоюшу жана үрптү басканда ууз сүтүнүн чыгуусу. – тесттеги эки сызыктын пайда болушу

Сабактын экинчи бөлүгү «ой жүгүртүү». Ой жүгүртүү бөлүгүндө студенттерге дептерлерине дагы бир таблица түзүп, кош бойлуулуктун белгилерин үчкө бөлүп жазып чыгуусу талап кылынат.

Мисалы:

Күмөндүү белгилери.	Ишенимдүү белгилери.	Анык, даана белгилери.
<ul style="list-style-type: none"> – Кусуу көбүнчө эрте менен; – бетинде, ичинин ак сызыкчасы боюнча, эмчек үрптөрүндө жана үрптүн тегерегинде сепкилдин пайда болушу; – тамакка табитинин өзгөрүшү, ачуу тамактарды жана башка заттарды (м: бор, ыш) самап энсөөсү; – көңүл айнуу; – заара кылуусунун көбөйүүсү; – башынын айлануусу; – жыт сезүүнүн өзгөрүшү (атырларга, тамекинин жытына жийиркенип, өтө жаман көрүү); – нерв системасындагы өзгөрүүлөр: ачууланып кыжырдануу, уйку келүү, шалдыроо жана көңүлүнүн туруксуздугу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Айыздын келбей токтошу; – көкүрөк безинин чоңоюшу, ууз сүтүнүн чыгышы; – жатындын өлчөмүнүн , түрүнүн жана тыгыздыгынын өзгөрүшү; – эмчек үрпүн сааганда уздун чыгышы; – жатындын чоңоюшу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ичинин чоңоюшу; – күмөндүн – кыймылы. (Кош бойлуу аялды изилдеген адамга сезилиши); – УЗИде көрүү; – жүрөк кагуусунун угулушу; – майда дене мүчөлөрүнүн кармалышы.

Сабактын үчүнчү бөлүгү «бышыктоо». Бышыктоодо видео көргөзмө көрсөтүлөт. Андан соң суроолор түзүлгөн тест баракчалар таркатылат. Жооптор алынган соң студенттер бири-бирин талкуулоо менен баалашат.

Күтүлүүчү натыйжа:

- Биринин пикирин экинчиси толуктоого үйрөнүшөт;
- Башкаларды уга, сыйлай жана баалай билүүгө тарбияланышат;
- Жооп берүүнүн демократиялык жолун үйрөнүшөт;
- Лидерлик жоюлат;
- Өз алдынча ой жүгүртүүсү өнүгөт;
- Аз убакыттын ичинде, көптү үйрөнүүгө жетишет.

Адабияттар:

1. Үкүева Б.К. Жогорку окуу жайларында студенттердин чыгармачылык активдүүлүгүн жогорулатууда окутуунун жаңы технологияларын колдоонуунун илимий-педагогикалык негиздери. – Ош, 2012.
2. Эсенгулова М.М., Асекова Ж.Д. Сынчыл ойлорду өстүрө турган окуу жана окуу программасынын хрестоматиясы. - Бишкек, 2004.
3. Таиров М.М., Мурзаев М.С. Окутуунун жаңы технологиялары. – Ош, 2009.

Рецензент: д.пед.н., профессор Добаев К.Д.